

Vlaanderen
is landbouw & visserij

IN DE BAN VAN CORONA

**Resultaten van de bevraging
bij LMN-landbouwers in september 2020**

DEPARTEMENT
LANDBOUW
& VISSERIJ

www.vlaanderen.be/landbouw

IN DE BAN VAN CORONA

**Resultaten van de bevraging bij LMN-
landbouwers in september 2020**

Colofon

Samenstelling

Departement Landbouw en Visserij

Auteurs

Jan De Samber

Verantwoordelijk uitgever

Patricia De Clercq, secretaris-generaal Departement Landbouw en Visserij

Depotnummer

D/2021/3241/037

Lay-out

Vlaamse overheid

Voor meer informatie over het rapport kunt u contact opnemen met de auteur(s) van het rapport. Ons e-mailadres is als volgt samengesteld: VOORNAAM.NAAM@LV.VLAANDEREN.BE. Ons generiek adres is KENNIS@LV.VLAANDEREN.BE.

U vindt onze rapporten terug op:

WWW.VLAANDEREN.BE/LANDBOUW/STUDIES

Vermenigvuldiging en/of overname van gegevens zijn toegestaan mits de bron expliciet vermeld wordt: De Samber J. (2021) *In de ban van corona. Resultaten van de bevraging bij LMN-landbouwers in september 2020*, Departement Landbouw en Visserij, Brussel.

Graag vernemen we het als u naar dit rapport verwijst in een publicatie. Als u een exemplaar ervan opstuurt, nemen we het op in onze bibliotheek.

Wij doen ons best om alle informatie, webpagina's en downloadbare documenten voor iedereen maximaal toegankelijk te maken. Als u echter toch problemen ondervindt om bepaalde gegevens te raadplegen, willen wij u hier graag bij helpen. U kunt steeds contact met ons opnemen.

Deze publicatie werd door het Departement Landbouw en Visserij met de meeste zorg en nauwkeurigheid opgesteld. Er wordt evenwel geen enkele garantie gegeven omtrent de juistheid of de volledigheid van de informatie in deze publicatie. De gebruiker van deze publicatie ziet af van elke klacht tegen het Departement Landbouw en Visserij of zijn ambtenaren, van welke aard ook, met betrekking tot het gebruik van de via deze publicatie beschikbaar gestelde informatie.

In geen geval zal het Departement Landbouw en Visserij of zijn ambtenaren aansprakelijk gesteld kunnen worden voor eventuele nadelige gevolgen die voortvloeien uit het gebruik van de via deze publicatie beschikbaar gestelde informatie.

INHOUD

Samenvatting	5
1 Aanleiding en opbouw rapport	6
2 Impact op de economische toestand	7
3 Specifieke impact op de landbouwer en het bedrijf	10
3.1 Belemmeringen en problemen	10
3.1.1 Totale land- en tuinbouwsector	10
3.1.2 Per deelsector	11
3.2 Ondernomen acties en maatregelen	14
3.2.1 Totale land- en tuinbouwsector	14
3.2.2 Per deelsector	15
3.3 Combinatie van belemmeringen en ondernomen acties	17
3.4 Gebruik en belang van handelskanalen en andere inkomensbronnen	19
4 Specifieke resultaten aardappel- en sierteeltsector	23
4.1 Aardappelsector	23
4.1.1 Aandeel contractteelt en teelt voor vrije markt	23
4.1.2 Onverkochte voorraden aardappelen	25
4.2 Sierteeltsector	26
5 Conclusie	29
Figuren	31
Tabellen	32
Bijlagen	33

SAMENVATTING

Negen op de tien Vlaamse land- en tuinbouwers hebben minstens één negatieve impact ervaren door de coronacrisis. De helft treft ook actief maatregelen om de crisis het hoofd te bieden. Dat blijkt uit een enquête bij Vlaamse landbouwers in september 2020.

59% van de land- en tuinbouwers zegt dat de economische situatie in de zes maanden voor september (veel) slechter was dan normaal, terwijl 32% spreekt over een normale situatie. De maanden na september worden voornamelijk even slecht of zelfs nog slechter ingeschat. De respondenten wijten deze slechte economische situatie in grote mate minstens deels aan de coronacrisis.

88% van de land- en tuinbouwers geeft aan minstens één negatieve impact door de coronacrisis te ervaren. Bedrijven worden geteisterd door afzetproblemen (50%), hogere prijzen voor hun inputproducten (38%), lagere prijzen voor hun outputproducten (31%), betalingsproblemen (15%) en arbeidsproblemen (16%). Ook de impact op de mentale gezondheid (21%) van de land- en tuinbouwers is aanzienlijk.

Om het hoofd te bieden aan de crisis onderneemt 52% van de landbouwers acties. De voornaamste actie is het uitstellen van investeringen (31%), maar ook het aanpassen van de productie (16%) en besparen op arbeid (10%) komen voor. Het verschil tussen de deelsectoren en individuele bedrijven is, zoals vaak in de land- en tuinbouwsector, groot.

30% van de bevraagde aardappeltelers geeft aan onverkochte voorraden te hebben door de crisis. Deze voorraden moesten op een andere manier afgezet of verwerkt worden, vaak met een groot omzetverlies tot gevolg. 20% van het bevraagde areaal werd zo getroffen, waarbij de aardappelen voornamelijk vervoederd werden. Ook uitzonderlijke export, vergisting, compostering en uitzonderlijke ophaling door een afnemer komen voor. Het aandeel contractteelt en-vrije markt lijkt voor de aardappelen niet te verschuiven door de coronacrisis.

Ook de sierteeltsector wordt zwaar getroffen. 70% van de bevraagde sierteeltbedrijven geeft een omzetverlies aan, dat varieert tussen 3% en 70%. Vooral de azalea- en snijbloemsectoren duiden grote verliezen aan. Iets meer dan de helft van de sierteeltbedrijven had onverkochte voorraden, die vaak omgezet werden tot compost of bodemverbeterend middel.

Hoewel de impact verschilt van bedrijf tot bedrijf is er een duidelijke negatieve impact van de coronacrisis op de algemene land- en tuinbouwsector in Vlaanderen.

De resultaten zijn gebaseerd op 448 ingevulde enquêtes. De landbouwers zijn aangesloten zijn bij het Landbouwmonitoringsnetwerk (LMN) van het Departement Landbouw en Visserij, een boekhoudnetwerk dat een representatieve steekproef vormt van de Vlaamse land- en tuinbouw.

2 IMPACT OP DE ECONOMISCHE TOESTAND

In wat volgt bespreken we zowel resultaten over alle deelsectoren heen als resultaten per deelsector. Figuren 1 tot 4 tonen de resultaten van de totale land- en tuinbouwsector. De gedetailleerde resultaten per deelsector staan in de bijlage achteraan.

Economische situatie afgelopen 6 maanden

Zo goed als alle respondenten schatten de economische situatie van de afgelopen zes maanden negatief (59%) of neutraal (32%) in. Slechts een beperkt aantal respondenten (9%) ervoer een betere economische situatie. De resultaten bevestigen de vermoedens: de coronacrisis heeft op de economische situatie haast altijd een invloed wanneer het een negatieve evolutie of prognose betreft. In de beperkte gevallen waar de economische situatie neutraal of positief ingeschat wordt, lijkt de invloed van de coronacrisis eerder beperkt.

Bepaalde sectoren tonen een pessimistisch beeld dan andere. De deelsectoren melkvee, akkerbouw, varkens en overige landbouw geven het vaakst een negatieve economische situatie aan. De invloed van de coronacrisis is het grootst voor de melkveesector, de varkens en groenten onder glas. De fruit- en vleesveesector geven een iets minder groot belang aan de coronacrisis. Er zijn uiteraard verschillen binnen elke deelsector.

Economische situatie komende 6 maanden

De economische situatie voor de komende 6 maanden, vanaf het moment van de bevraging, wordt nog iets negatiever ingeschat dan de voorgaande 6 maanden. 47% voorspelt een slechtere situatie, 42% een gelijkaardige situatie en 10% een ietwat betere economische situatie. Het feit dat deze periode vergeleken wordt met de algemeen negatieve voorgaande 6 maanden zorgt er vaak voor dat een situatie die gelijk blijft, nog steeds (zeer) negatief kan zijn. De grootste bewegingen doen zich voor in de melkvee-, varkens-, akkerbouw- en sierteeltsector onder glas. De invloed van corona blijft uiteraard steeds belangrijk, maar lijkt zeker voor de sierteelt-, varkens- en glasgroentesector wat af te nemen.

Verwachte prijs en productie

De verwachte verkoopprijs voor de komende zes maanden wordt zeer divers ingeschat. Er zijn bedrijven die een beperkte prijsstijging verwachten. Een groter aantal bedrijven verwacht een gelijkaardige prijs en ongeveer eenzelfde aantal verwacht een prijsdaling. Binnen elke deelsector zijn er bedrijven die een daling, stabilisatie of stijging verwachten, wat een eenduidige uitspraak moeilijk maakt. Een verwachte prijsstijging wordt vaker aangeduid in de vleesvee-, varkens-, glasgroente- en fruitsector. De impact van de coronacrisis op deze verwachtingen is eerder beperkt, behalve in de varkenssector. Binnen elke sector zijn er echter meer bedrijven die een stabilisatie of daling verwachten. Het belang van de coronacrisis bij deze verwachting is vaak groot.

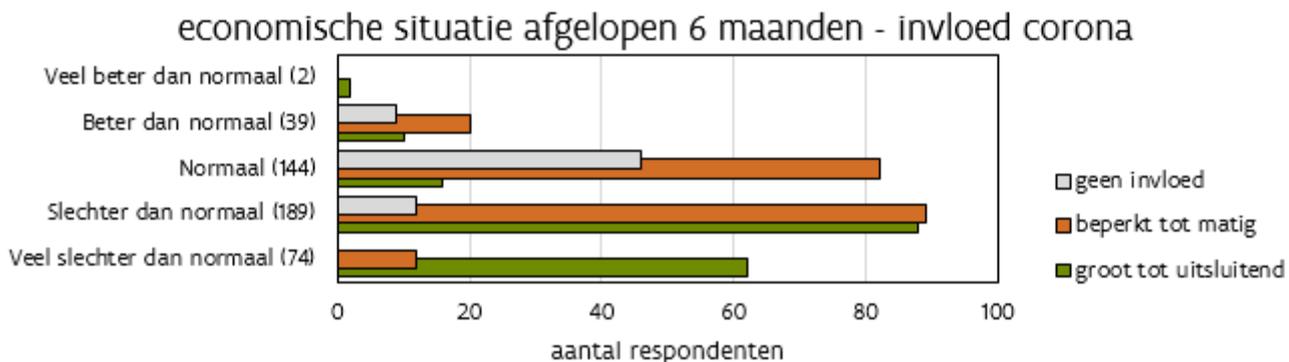
Op vlak van de verwachte productie denkt de meerderheid van de respondenten zijn of haar productie gelijk te houden. Een kleiner aandeel denkt de productie licht te zien stijgen of dalen. Binnen de meeste sectoren wordt elke evolutie (dalen, gelijk, stijgen) aangeduid. De invloed van de coronacrisis is, vergeleken met de andere vragen, eerder beperkt voor de verwachte productie. In specifieke gevallen is het natuurlijk niet uit te sluiten dat de coronacrisis wel een grote rol speelt.

////////////////////////////////////

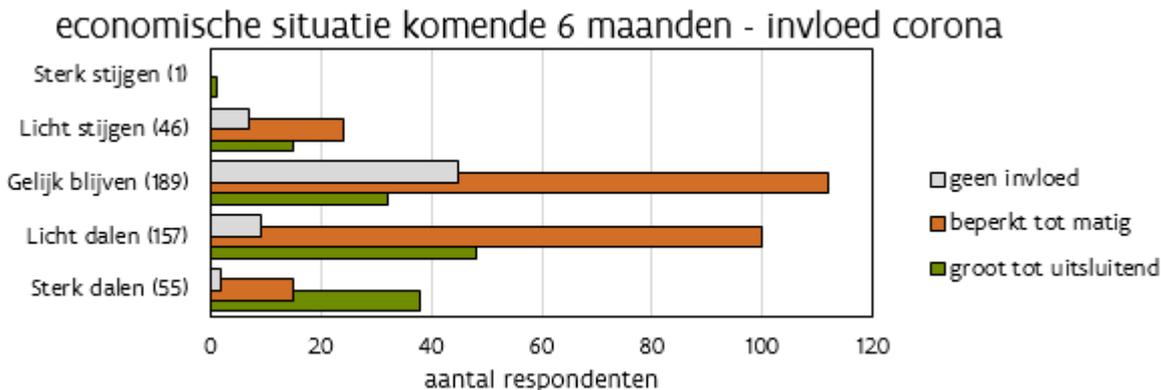
De verwachte economische situatie zal dus eerder beïnvloed worden door de verwachte verkoopprijzen dan door de verwachte productie. De verkoopprijs is echter niet de enige factor die de economische situatie bepaalt, dus een één-op-één verband kan niet gemaakt worden.

De resultaten van de enquête tonen dat in het algemeen de komende 6 maanden divers maar algemeen negatiever ingeschat worden dan de afgelopen 6 maanden. Tussen de sectoren en binnen elke sector is er echter een grote variatie. Individuele bedrijven ervaren de crisis op een eigen manier. De economische situatie blijft echter negatief.

Figuur 1: invloed van de coronacrisis op het antwoord op de vraag "Hoe beschouwt u de economische situatie van uw bedrijf gedurende de afgelopen 6 maanden?"

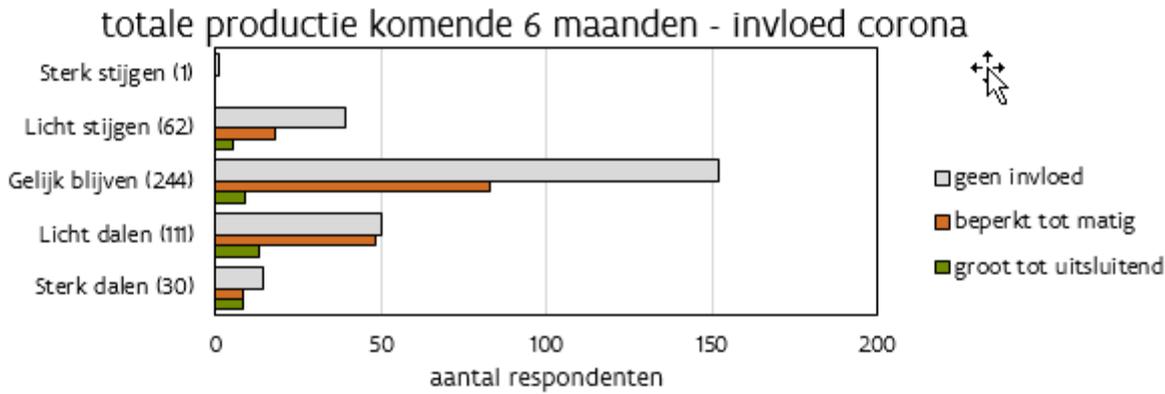

Figuur 2: invloed van de coronacrisis op het antwoord op de vraag "Hoe verwacht u dat de economische situatie van uw bedrijf de komende 6 maanden zal evolueren?"

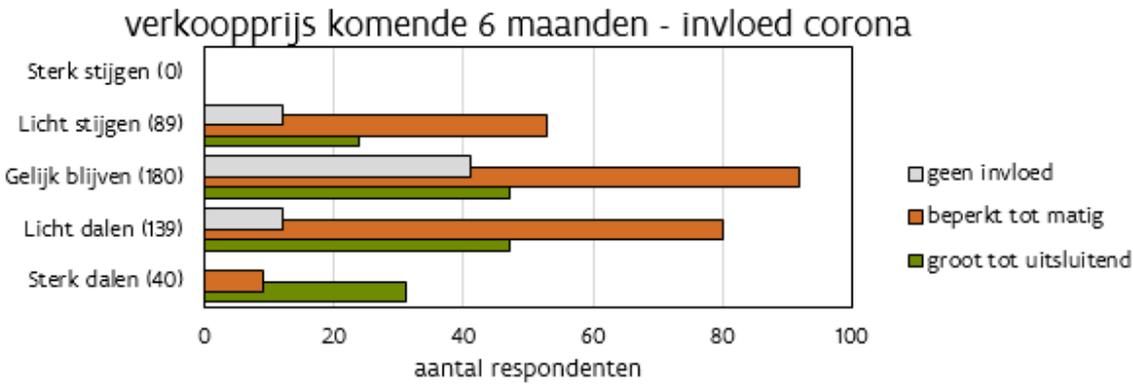

////////////////////////////////////

Figuur 3: invloed van de coronacrisis op het antwoord op de vraag "Hoe verwacht u dat de totale productie van uw bedrijf de komende 6 maanden zal evolueren?"

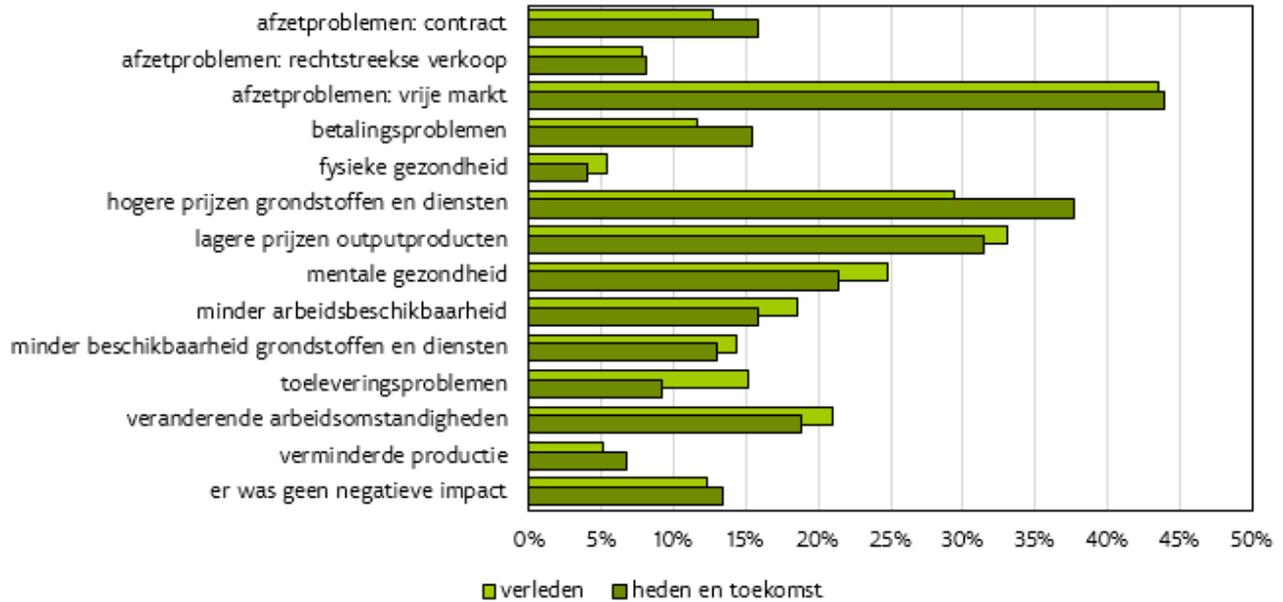

Figuur 4: invloed van de coronacrisis op het antwoord op de vraag "Hoe verwacht u dat uw verkoopprijzen de komende 6 maanden zullen evolueren?"

Figuur 5: ervaren belemmeringen door de coronacrisis, over alle sectoren heen, voor het verleden en heden/toekomst (t.o.v. moment van de bevraging), procentueel aandeel van de respondenten

3.1.2 Per deelsector

In Tabel 1 worden de belemmeringen opgesplitst per deelsector. Hieruit kunnen enkele interessante gelijkenissen en verschillen gehaald worden. Merk wel op dat het aantal bedrijven per sector soms beperkt is, wat sterke algemene uitspraken bemoeilijkt.

Elke sector duidt **afzetproblemen** aan, waarbij vooral afzet via de **vrije markt** getroffen wordt. Akkerbouw-, varkens- en sierteeltbedrijven onder glas werden het zwaarst getroffen. Sierteeltbedrijven verwachten een voorzichtige verbetering ten opzichte van het verleden, maar voor akkerbouw- en varkensbedrijven blijven de verwachtingen slecht. Akkerbouwbedrijven verwachten zelf een grote toename in afzetproblemen via contract.

Hogere **prijzen voor grondstoffen en diensten** waren in het verleden voornamelijk een probleem voor de dierlijke sector. In het heden en de toekomst verwachten ook andere sectoren, vooral akkerbouw en fruitteelt hier verdere problemen mee. De opvallendste stijgers zijn akkerbouw-, melkvee- en fruitteeltbedrijven.

Laagere **prijzen voor geleverde producten** zijn vooral een probleem voor de akkerbouw-, melkvee-, varkens- en sierteeltsector. De sierteeltsector schat dit probleem in het heden en de toekomst minder negatief in. De andere sectoren schatten een gelijkaardige impact in voor de toekomst.

Niet onlogisch ervoeren vooral groente-, sierteelt- en fruitbedrijven **arbeidsproblemen**, aangezien zij vaak gebruik maken van externe arbeid, zoals seizoensarbeid. Ook in de toekomst houdt dit aan.

Betalingsproblemen deden zich vooral voor in de sierteeltsector, maar ook de varkens-, akkerbouw en

rundveesector heeft een bovengemiddeld aandeel problemen. Een negatieve impact op **mentale gezondheid** raakt alle sectoren. Voor de tuinbouw- en akkerbouwsectoren ligt het aandeel het hoogst.

Tabel 1: belemmeringen binnen elke sector, procentueel volgens aantal bedrijven in elke sector; verleden en heden/toekomst

Aandeel binnen elke sector (verleden)	Akker	Melk	Vlees	Vark	GR OL	GR gl	Sier gl	Fruit	Ov. LB	Ov. TB	Alle
Afzetproblemen: contract	21%	14%	9%	11%	6%	6%	38%	6%	14%	6%	13%
Afzetproblemen: rechtstreekse verkoop	9%	8%	4%	6%	6%	3%	38%	6%	8%	13%	8%
Afzetproblemen: vrije markt	48%	34%	30%	77%	41%	38%	56%	19%	55%	13%	44%
Betalingsproblemen	12%	14%	13%	17%		6%	31%	8%	9%	6%	12%
Fysieke gezondheid	3%	6%	7%	3%	12%	9%	13%	3%	3%	13%	5%
Hogere prijzen grondstoffen en diensten	24%	48%	41%	34%	18%	12%	19%	28%	24%	19%	29%
Lagere prijzen outputproducten	42%	51%	7%	49%	18%	15%	44%	8%	38%	19%	33%
Mentale gezondheid	33%	30%	15%	23%	24%	26%	38%	39%	19%	6%	25%
Minder arbeidsbeschikbaarheid	6%	5%		6%	53%	47%	63%	61%	10%	31%	19%
Minder beschikbaarheid grondstoffen en diensten	18%	19%	9%	14%		12%	19%	19%	14%	13%	14%
Toeleveringsproblemen	18%	8%	17%	11%	18%	12%	13%	36%	14%	19%	15%
Veranderende arbeidsomstandigheden	33%	11%	9%	6%	47%	38%	13%	58%	15%	25%	21%
Verminderde productie	12%	4%	4%		24%	6%	13%		3%	13%	5%
Er was geen negatieve impact	18%	5%	30%	3%	12%	15%	6%	6%	12%	25%	12%
Aantal bedrijven	33	80	46	35	17	34	16	36	133	16	448

Aandeel binnen elke sector (heden/toekomst)	Akker	Melk	Vlees	Vark	GR OL	GR gl	Sier gl	Fruit	Ov. LB	Ov. TB	Alle
Afzetproblemen: contract	42%	9%	7%	14%		6%	25%	6%	25%	6%	16%
Afzetproblemen: rechtstreekse verkoop	12%	8%	4%	3%		6%	25%	8%	10%	6%	8%
Afzetproblemen: vrije markt	58%	38%	26%	77%	24%	38%	44%	22%	55%	25%	44%
Betalingsproblemen	12%	16%	15%	20%	12%	12%	31%	11%	15%	6%	15%
Fysieke gezondheid		8%	4%	3%	12%	6%	6%	3%	2%	6%	4%
Hogere prijzen grondstoffen en diensten	42%	58%	35%	37%	24%	18%	25%	44%	36%	13%	38%
Lagere prijzen outputproducten	39%	53%	9%	46%	6%	15%	19%	11%	36%	19%	31%
Mentale gezondheid	30%	20%	22%	17%	29%	24%	25%	33%	17%	6%	21%
Minder arbeidsbeschikbaarheid	12%	4%		9%	53%	44%	44%	44%	8%	25%	16%
Minder beschikbaarheid grondstoffen en diensten	27%	16%	13%	14%	6%	3%	13%	14%	10%	19%	13%
Toeleveringsproblemen	15%	8%	11%	6%	12%	9%	13%	11%	7%	19%	9%
Veranderende arbeidsomstandigheden	18%	16%	7%	6%	35%	35%	25%	56%	11%	25%	19%
Verminderde productie	18%	4%	7%		12%	12%		3%	8%	6%	7%
Er was geen negatieve impact	12%	8%	28%		6%	21%	31%	11%	13%	19%	13%
Aantal bedrijven	33	80	46	35	17	34	16	36	133	16	448

Akker: akkerbouw – Melk: melkvee – Vlees: vleesvee – Vark: varkens – GR OL: groenten openlucht – GR gl: groenten glas – Sier gl: sierteelt glas – Fruit: fruiteelt – Ov. LB: overige landbouw – Ov. TB: overige tuinbouw

3.2 ONDERNOMEN ACTIES EN MAATREGELEN

De enquête vroeg de land- en tuinbouwers welke acties of maatregelen ze ondernomen hebben (verleden), of welke ze op dit moment nemen of plannen te nemen (heden/toekomst), om de coronacrisis het hoofd te bieden. Ze konden meerdere opties aanduiden, waardoor een bedrijf in onderstaande resultaten meer dan één keer kan voorkomen.

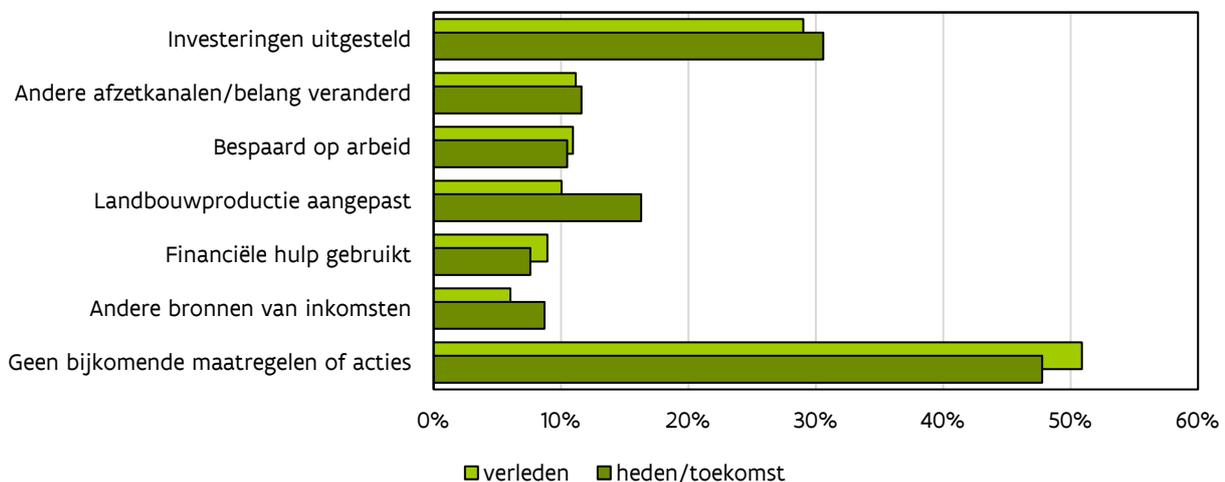
3.2.1 Totale land- en tuinbouwsector

Figuur 6 toont dat 51% van de bevroegden geen acties ondernomen heeft in het verleden. Voor het heden en de toekomst is dat 48%. Ongeveer de helft van de land- en tuinbouwers onderneemt dus actie.

De meest courante actie was het **uitstellen van investeringen**. 29% van de bevroegden duidt aan dit in het verleden gedaan te hebben. 31% plant dit ook te doen in het heden en de toekomst. 11% geeft aan **andere afzetkanalen** gezocht te hebben, of het belang van bestaande afzetkanalen te verschuiven. Voor het heden en de toekomst komt dat aandeel neer op 12%. 11% van de bedrijven **bespaarde op arbeid** terwijl 10% dit verwacht te (blijven) doen.

10% van de land- en tuinbouwers heeft zijn of haar **productie aangepast**. In het heden en de toekomst stijgt dit aandeel naar 16%. Verder duidt 9% aan een beroep gedaan te hebben op **financiële hulp** (noodfonds, uitstel betalingen, overbruggingskrediet, enz.), in de toekomst verwacht 8% dit te doen. 6% van de bevroegden heeft **andere bronnen van inkomsten** gezocht terwijl 9% dit plant te doen in het heden en de toekomst.

Figuur 6: genomen acties en maatregelen door de coronacrisis, over alle sectoren heen, voor het verleden en heden/toekomst (t.o.v. moment van de bevraging)

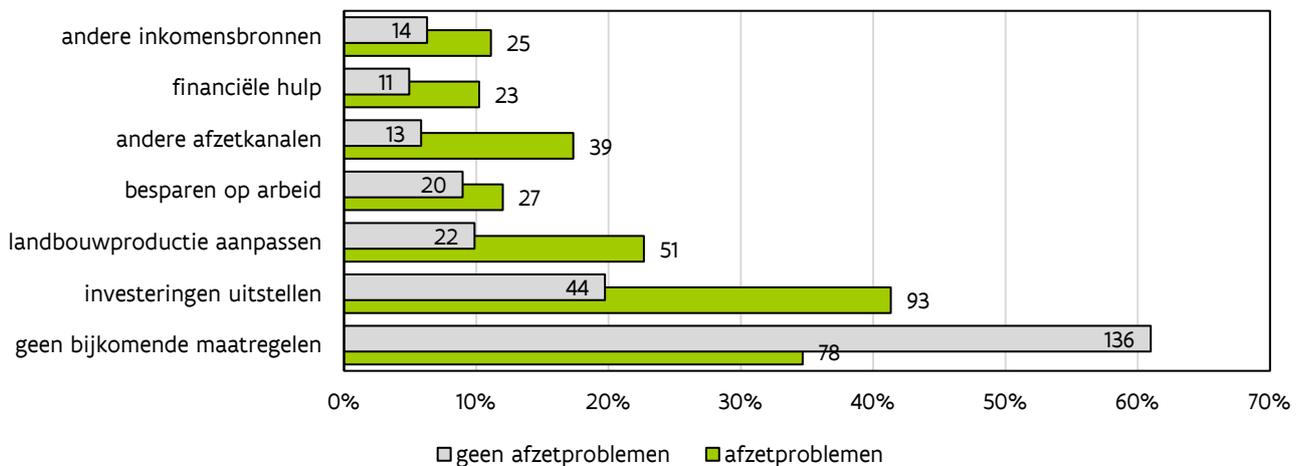
3.3 COMBINATIE VAN BELEMMERINGEN EN ONDERNOMEN ACTIES

Onderstaande tabellen tonen enkele combinaties van belemmeringen en genomen maatregelen. We kijken enkel naar het heden en de toekomst. De interpretatie van de tabellen is steeds hetzelfde: ondernemen bedrijven mét een bepaalde hindernis andere acties dan bedrijven die deze hindernis niét ondervinden? Onderstaande analyse is eerder beschrijvend, want vaak zullen er achterliggende redenen zijn die een invloed hebben op het resultaat, waarvan we de exacte impact niet kunnen bepalen.

Er wordt, om overzichtelijk te blijven en voldoende waarnemingen te hebben, geen onderscheid gemaakt tussen verschillende deelsectoren. Ongetwijfeld zullen er echter verschillen zijn tussen de diverse deelsectoren.

Figuur 7 toont de resultaten voor bedrijven met en zonder afzetproblemen. 225 van de 448 bedrijven geven afzetproblemen aan. Bedrijven met afzetproblemen duiden vaker aan dat ze maatregelen zullen ondernemen (55% t.o.v. 39%). Ze stellen vaker investeringen uit (41% t.o.v. 20%) en passen hun landbouwproductie vaker aan (23% t.o.v. 10%). Ook vragen ze vaker financiële hulp aan (10% t.o.v. 5%). Het gebruik van andere afzetkanalen is ook opvallend hoger (17% t.o.v. 6%). Op alle vlakken nemen ze vaker specifieke maatregelen.

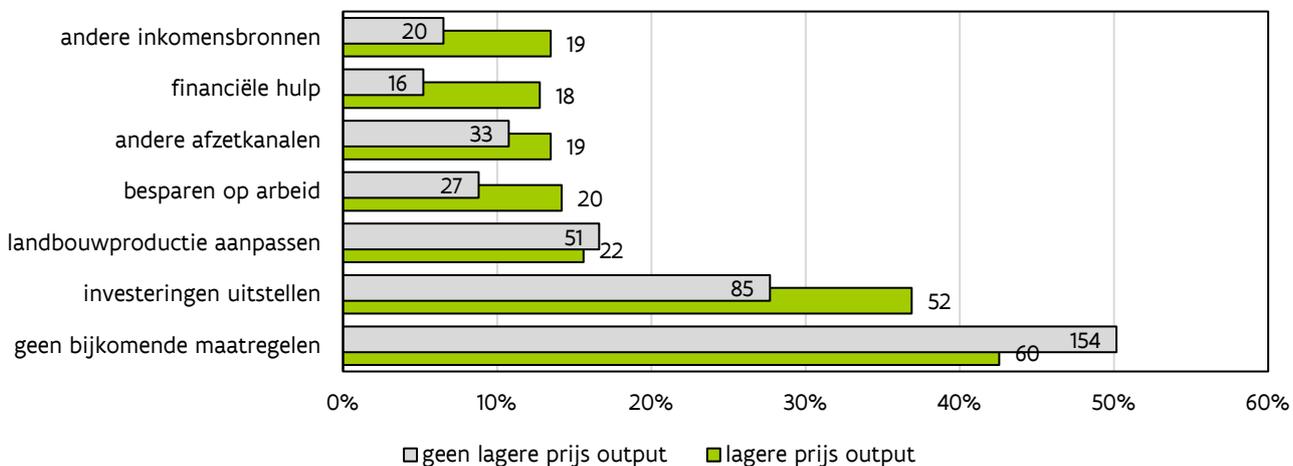
Figuur 7: aantal (getal bij elke balk) en aandeel (horizontale as) bedrijven die een bepaalde maatregel of actie ondernemen, opgesplitst volgens de belemmering "afzetproblemen"

Figuur 8 toont de resultaten voor problemen met lagere prijzen voor de outputproducten. 141 van de 448 bedrijven geven problemen met lagere outputprijzen aan. Bedrijven die een lagere prijs voor hun producten ontvangen, nemen slechts iets vaker bijkomende maatregelen (57% t.o.v. 50%). Ze stellen vaker investeringen uit (37% t.o.v. 28%), besparen vaker op arbeid (14% t.o.v. 9%) en doen vaker een beroep op financiële steun (13% t.o.v. 5%). Op alle vlakken, behalve het aanpassen van de landbouwproductie, nemen ze vaker specifieke maatregelen.

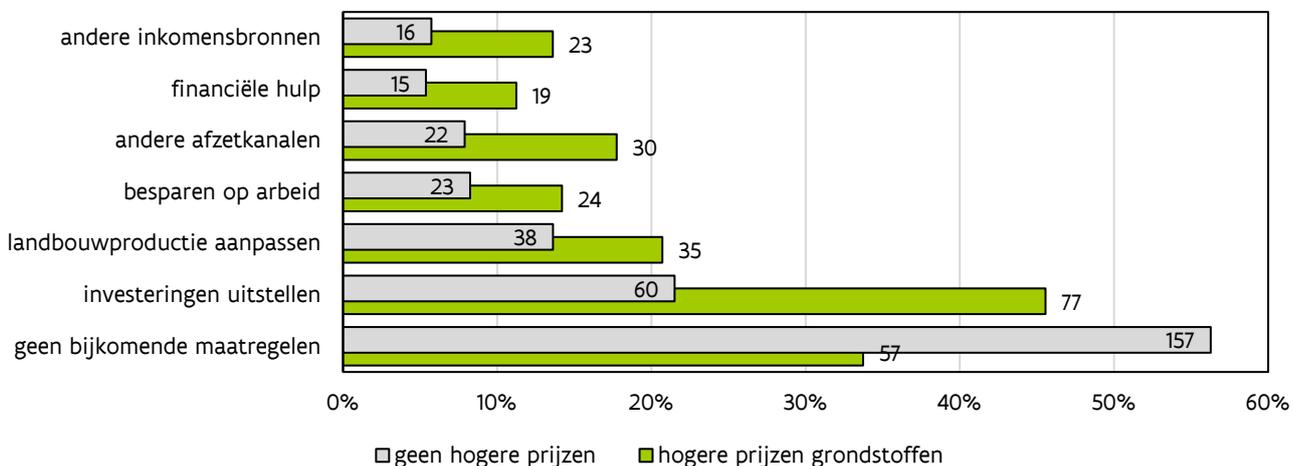

Figuur 8: aantal (getal bij elke balk) en aandeel (horizontale as) bedrijven die een bepaalde maatregel of actie ondernemen, opgesplitst volgens de belemmering "lagere prijs output"

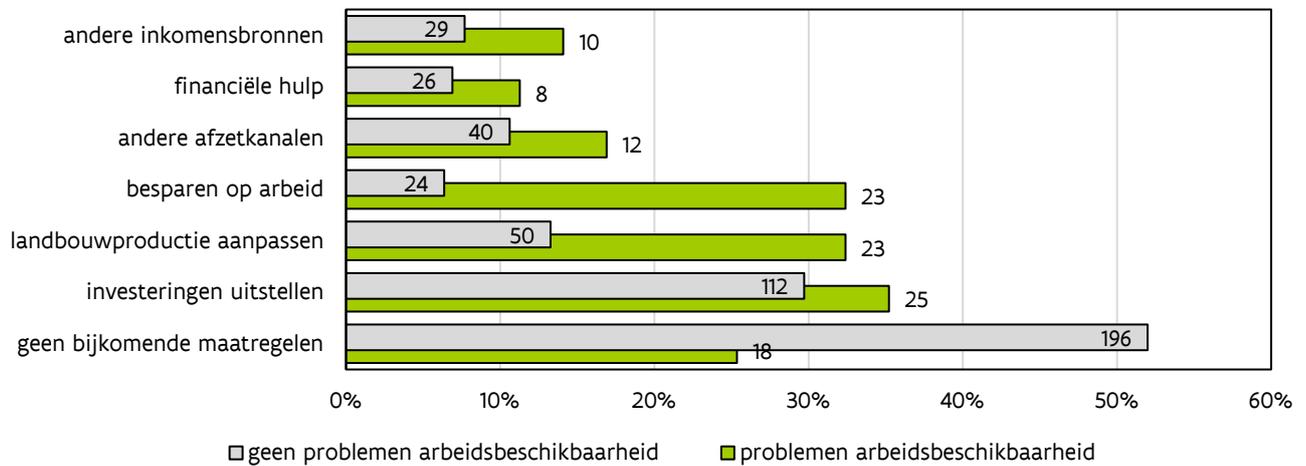
Figuur 9 toont de resultaten voor problemen met hogere prijzen voor grondstoffen en diensten. 169 van de 448 bedrijven geven dit soort probleem aan. Bedrijven die hogere prijzen voor hun inputs ervaren, nemen vaker bijkomende maatregelen (66% t.o.v. 44%). Ze stellen vaker investeringen uit (46% t.o.v. 22%), zoeken vaker andere afzetkanalen (18% t.o.v. 8%) en bronnen van inkomsten (14% t.o.v. 6%). Op alle vlakken nemen ze vaker specifieke maatregelen.

Figuur 9: aantal (getal bij elke balk) en aandeel (horizontale as) bedrijven die een bepaalde maatregel of actie ondernemen, opgesplitst volgens de belemmering "hogere prijzen grondstoffen en diensten"

Figuur 10 toont de resultaten voor arbeidsproblemen. 71 van de 448 bedrijven ervaren hier problemen mee. Bedrijven met arbeidsproblemen ondernemen vaker bijkomende acties (75% t.o.v. 48%). Vorige resultaten toonden aan dat dit vooral groenteteelt-, sierteelt- en fruitteeltbedrijven zijn. Dat zal ook een invloed hebben op de genomen acties. Deze bedrijven passen vaker hun landbouwproductie aan (32% t.o.v. 13%) en besparen meer op arbeid (32% t.o.v. 6%). Ook op alle andere maatregelen zet deze groep bedrijven vaker in.

Figuur 10: aantal (getal bij elke balk) en aandeel (horizontale as) bedrijven die een bepaalde maatregel of actie ondernemen, opgesplitst volgens de belemmering "problemen arbeidsbeschikbaarheid"

3.4 GEBRUIK EN BELANG VAN HANDELSKANALEN EN ANDERE INKOMENSBRONNEN

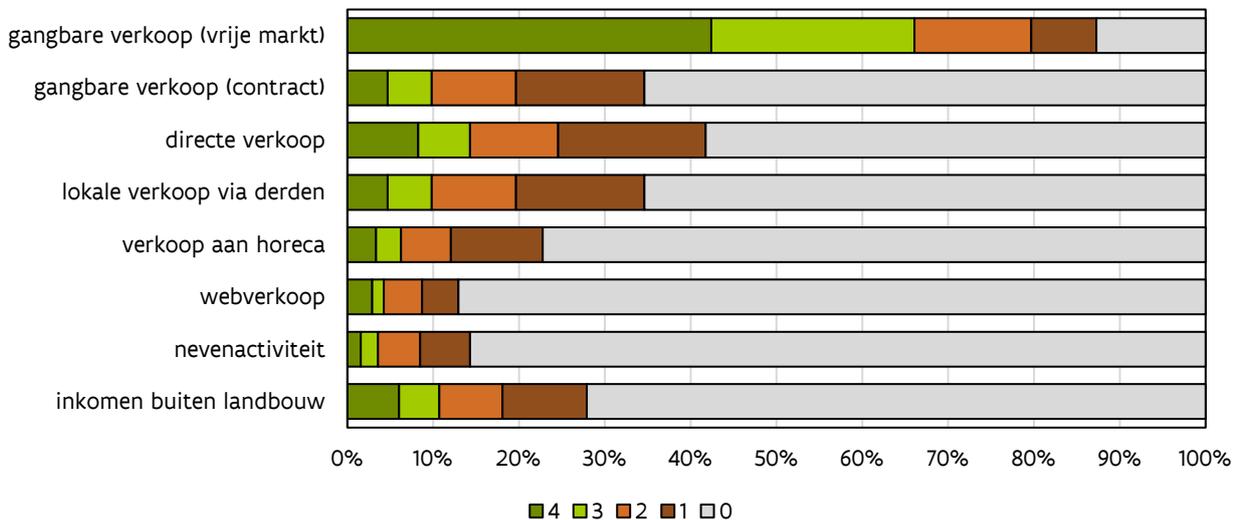
De bevroagde land- en tuinbouwers dienden aan te duiden welke handelskanalen of andere bronnen van inkomsten aangewend worden. Men kon de opties beoordelen op een schaal van nul (geen belang) tot vier (essentieel belang). Onderstaande figuur 11 toont de resultaten over alle deelsectoren heen.

De tabel toont dat verkoop via de vrije markt het vaakst voorkomt (minst aantal 0-antwoorden), namelijk 87% van de bedrijven. 42% van de bedrijven heeft een vorm van directe verkoop op of nabij de boerderij, 35% verkoopt gangbaar via contract, 35% doet aan lokale verkoop via derden, 28% haalt een inkomen buiten de landbouw, 23% verkoopt aan de horeca, 14% haalt inkomsten uit een nevenactiviteit en 13% doet aan webverkoop.

Het belang van deze kanalen verschilt uiteraard. Veruit het belangrijkste is de gangbare verkoop via vrije markt: 66% van de bedrijven duidt een (zeer) groot belang aan (score 3 of 4). Andere kanalen en inkomensbronnen hebben steeds een kleiner belang. Als we het aandeel bedrijven die een score van 3 of 4 toekennen bekijken, vinden we 14% voor directe verkoop, 11% voor inkomen buiten de landbouw, 10% voor gangbare verkoop via contract, 10% voor lokale verkoop, 6% verkoop aan horeca en 4% voor webverkoop en nevenactiviteit.

Figuur 11: het aandeel bedrijven volgens het belang van handelskanalen en andere inkomensbronnen voor het bedrijf op een schaal van 0 (geen belang) tot 4 (essentieel belang)

Een extra tabel kan opgesteld worden voor de verschillende deelsectoren. Het aantal waarnemingen is echter vaak zeer beperkt. Sommige deelsectoren hebben slechts weinig bedrijven in de bevraging en sommige opties komen sowieso weinig voor. Algemene uitspraken kunnen bijgevolg niet gemaakt worden en kunnen enkel een indicatie geven van de bedrijven uit de bevraging.

Tabel 5 toont of een bepaalde handelsactiviteit of inkomensbron voorkomt op het bedrijf per deelsector. Het belang van deze opties (van nul tot vier) wordt hier niet meer expliciet beschouwd. De tabel toont dat gangbare verkoop via vrije markt voor alle deelsectoren heel vaak voorkomt. Melkvee- en vleesvee hebben een ietwat lager percentage¹. Gangbare verkoop via contract gebeurt voornamelijk voor de akkerbouw, sierteelt en overige landbouw. Directe verkoop komt dan weer voornamelijk voor bij groente- en fruitteelt en varkens, hoewel de meeste sectoren een aandeel van meer dan 33% hebben. Lokale verkoop via derden volgt een gelijkaardig verhaal. Verkoop aan horeca gebeurt opvallend minder door akkerbouw- en varkensbedrijven, en ook niet door sierteeltbedrijven. Sierteeltbedrijven hebben dan wel weer opvallend vaak een webverkoop, met een aandeel van 44%.

Een bijkomende nevenactiviteit (hoevetoerisme, zorgboerderij enz.) komt vaker voor bij fruitteelt- en akkerbouwbedrijven. Een inkomen buiten de landbouw komt vooral voor bij akkerbouw- en vleesveebedrijven.

De deelnemende land- en tuinbouwbedrijven werd ook gevraagd of het belang van deze handelskanalen of inkomensbronnen zou veranderen in de toekomst. Ook de opstart van nieuwe kanalen valt hieronder. Slechts 6%, of 27 van de 448 bedrijven, geven aan het belang van deze opties te zullen herzien. De resultaten verschijnen in onderstaande tabel 3. Aangezien het slechts over een beperkt aantal bedrijven gaat, kunnen er geen algemene trends uit afgeleid worden. Voor elke activiteit zijn er steeds bedrijven die deze willen stoppen/afbouwen of uitbreiden/starten. Wel valt op dat er meer bedrijven aan denken om activiteiten op te starten of uit te breiden (46 vermeldingen) dan

¹ Dit resultaat is eerder verrassend. Vermoedelijk was er onduidelijkheid over wat verstaan wordt onder vrije markt en contract. Melkveehouders die melk verkopen aan de melkerij kunnen dit mogelijk aangeduid hebben als contract, hoewel het eigenlijk vrije markt is.

Tabel 5: het voorkomen van bepaalde handelskanalen of -activiteiten per deelsector, uitgedrukt in procent per deelsector

aandeel t.o.v. sector	Akker	Melk ²	Vlees	Vark	GR OL	GR gl	Sier gl	Fruit	Ov. LB	Ov. TB	Alle
gangbare verkoop (vrije markt) ²	91%	83%	80%	91%	94%	85%	100%	92%	89%	75%	87%
gangbare verkoop (contract) ²	85%	48%	41%	54%	41%	41%	81%	42%	68%	50%	56%
directe verkoop	36%	39%	37%	26%	41%	50%	25%	61%	42%	69%	42%
lokale verkoop via derden	30%	30%	30%	20%	35%	44%	44%	53%	33%	50%	35%
verkoop aan horeca	15%	24%	24%	6%	29%	24%	6%	31%	26%	38%	23%
webverkoop	12%	11%	15%	9%	12%	9%	44%	14%	10%	31%	13%
nevenactiviteit	30%	15%	11%	9%	12%	18%	6%	25%	11%	6%	14%
inkomen buiten landbouw	52%	29%	41%	23%	18%	12%	13%	28%	27%	19%	28%
Aantal bedrijven	33	80	46	35	17	34	16	36	133	16	448

Akker: akkerbouw – Melk: melkvee – Vlees: vleesvee – Vark: varkens – GR OL: groenten openlucht – GR gl: groenten glas – Sier gl: sierteelt glas – Fruit: fruitteelt – Ov. LB: overige landbouw – Ov. TB: overige tuinbouw

Er wordt geen rekening gehouden met het belang van het handelskanaal, enkel of het voorkomt of niet.

² De gangbare verkoop via vrije markt en contract geeft verrassende resultaten, vooral bij de melkveesector. Vermoedelijk beschouwden sommige respondenten de levering van melk aan een melkerij als contract. Deze onduidelijkheid vertekent de resultaten en zal in toekomstige bevestigingen beter verwoord moeten worden.

4 SPECIFIEKE RESULTATEN AARDAPPEL- EN SIERTEELTSECTOR

De aardappel- en sierteeltsector werden extra zwaar getroffen door de coronacrisis. Bedrijven met deze teelten werden daarom meer in detail bevroegd in de enquête. We bespreken in dit hoofdstuk achtereenvolgens de resultaten van de aardappelsector en de sierteeltsector.

4.1 AARDAPPELSECTOR

129 van de bevroegde land- en tuinbouwbedrijven geven aan aardappelen te telen. Het belang van deze teelt verschilt logischerwijze tussen de diverse bedrijven.

Door de coronacrisis daalde de vraag naar aardappelen, bijvoorbeeld door de tijdelijke sluiting van horecazaken, afgelaste evenementen en minder exportmogelijkheden voor de aardappelverwerkende industrie. Dit resulteerde in een overaanbod van aardappelen op de vrije markt. Aardappeltelers kwamen zo met overschotten onverkochte aardappelen te zitten die niet verhandeld konden worden. De resultaten van de enquête tonen dat 90 van de 129 bedrijven (70%) geen overschotten of onverkochte voorraden aardappelen hadden door de coronacrisis. 39 bedrijven (30%) hadden dit wel.

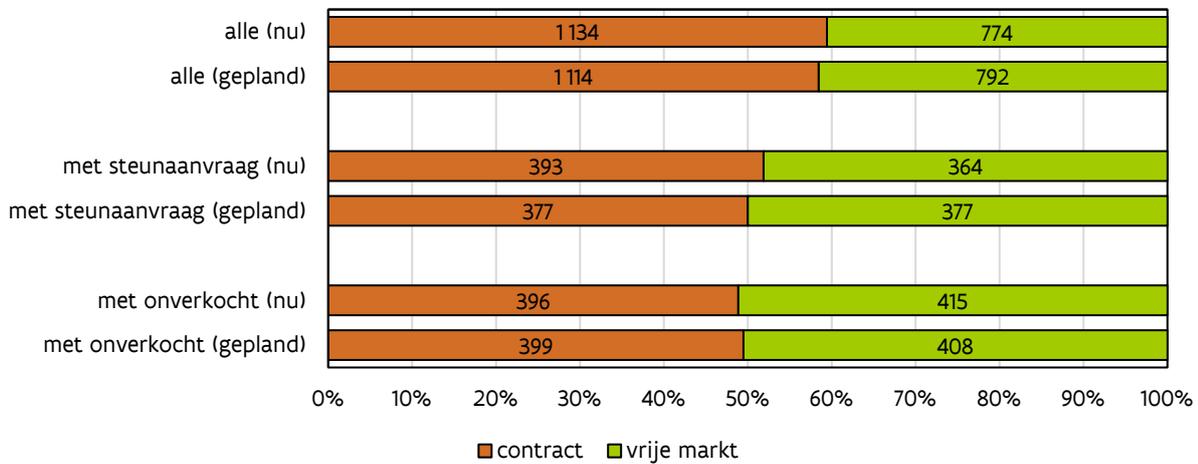
25 bedrijven (20%) geven aan een beroep te doen op het noodfonds aardappelen. 21 hiervan duiden eveneens aan onverkochte voorraden gehad te hebben.

4.1.1 Aandeel contractteelt en teelt voor vrije markt

De bedrijven met aardappelteelt werd gevraagd om een inschatting te maken van hun percentage dat verkocht wordt via de vrije markt en via contractteelt. Dezelfde vraag wordt gesteld voor hun verwachte percentage volgend jaar. Het areaal aardappelen werd niet specifiek gevraagd, maar werd uit de boekhoudingen van 2019 van de betrokken bedrijven gehaald. Uit figuur 12 blijkt dat gemiddeld 59% van de aardappelen via contract verhandeld wordt en 41% via vrije markt. Naar de toekomst toe wordt geen duidelijke verschuiving verwacht van contractteelt naar vrije markt of vice versa.

//

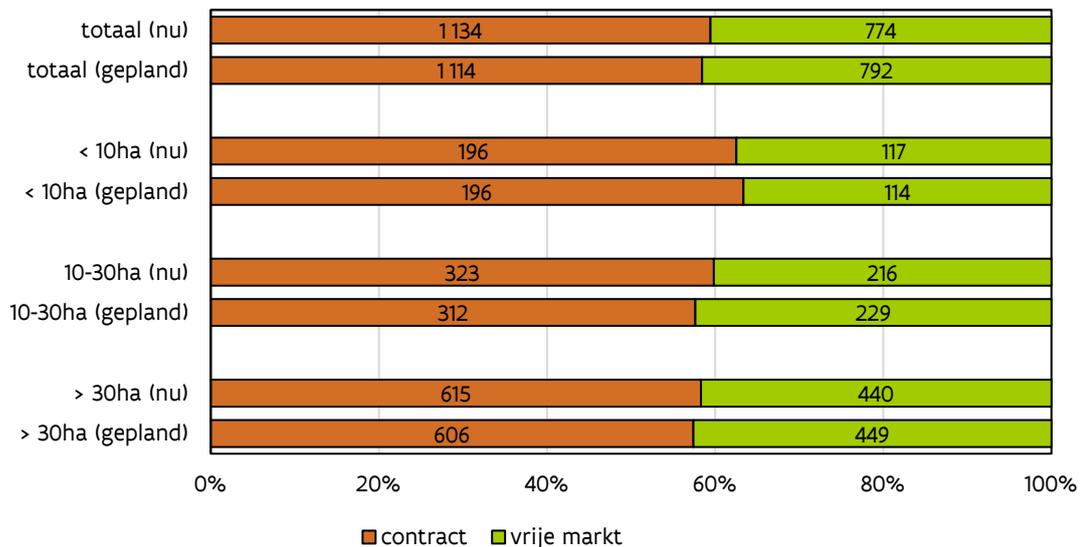
Figuur 12: verdeling van het areaal aardappelen (ha) van de huidige en toekomstige campagne dat via contract of via vrije markt verhandeld wordt

Areaal gebaseerd op LMN (2019) en antwoorden uit de enquête. Alle bedrijven (n=129), bedrijven met steunaanvraag (n=25), bedrijven met een onverkochte voorraad (n=39)

Figuur 13 toont aanvullend het aantal bedrijven en het gemiddelde percentage contractteelt en vrijemarktteelt van de vorige campagne en het percentage gepland in de toekomst voor verschillende groottes van arealen. Ook hier lijkt voor alle grootteklassen weinig te veranderen in de verhouding contractteelt – vrije markt.

Figuur 13: areaal aardappelen (ha) van de huidige en toekomstige campagne dat via contract of via vrije markt verhandeld zal worden, gegroepeerd volgens areaal aardappelen in 2019

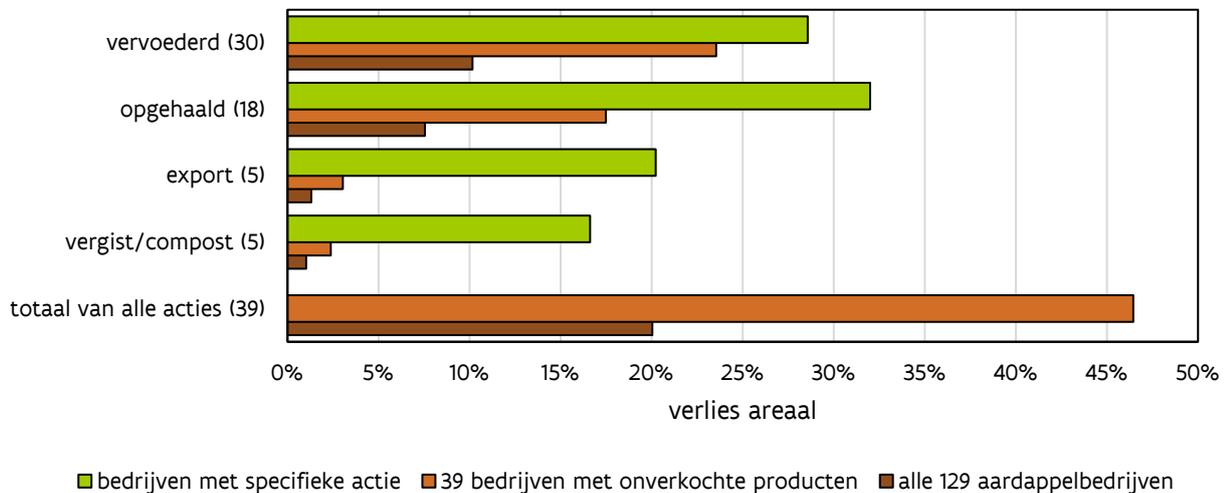

Areaal gebaseerd op LMN (2019) en antwoorden uit de enquête. Totaal aantal bedrijven (n=111), kleiner dan 10ha (n=69), tussen 10 en 30ha (n=28), groter dan 30ha (n=14).

Figuur 14: gemiddeld aandeel van wat er met de overschotten ten gevolge van de coronacrisis is gebeurd

Uitgedrukt voor de bedrijven met deze bepaalde actie (aantal afhankelijk van de actie), voor alle bedrijven met overschotten (39 bedrijven) of voor alle aardappelbedrijven in de enquête (129 bedrijven). Ter illustratie: 30 bedrijven vervoederen een deel van hun aardappelen, gemiddeld 29% van hun areaal. Voor de totale groep van 39 bedrijven met onverkochte aardappelen is dit gemiddeld 24%. Voor alle 129 aardappelbedrijven daalt dit gemiddelde tot 10%.

4.2 SIERTEELTSECTOR

Door de coronacrisis en de bijhorende restricties werd de sierteeltsector in het belangrijkste verkoopseizoen getroffen. Onder andere de sluiting van tuin- en bloemenwinkels in de lente en minder mogelijkheden voor bijvoorbeeld Moederdag, communiefeesten en dergelijke veroorzaakten afzetproblemen.

23 van de bevraagde land- en tuinbouwers geven aan sierteeltproducten te telen. 15 van hen zijn gespecialiseerde sierteeltbedrijven onder glas, 6 zijn gespecialiseerde boomkwekerijbedrijven, 1 is een gespecialiseerd sierteeltbedrijf in openlucht en 1 bedrijf valt onder diverse tuinbouw. Elk van deze bedrijven wordt bijkomend onderverdeeld volgens de hoofdactiviteit volgens hun boekhouding in 2019. 6 bedrijven hebben een steunvraag bij het noodfonds sierteelt ingediend, of plannen dit te doen. Alle 6 bedrijven zijn gespecialiseerde sierteeltbedrijven onder glas die azalea's of snijbloemen kweken.

Tabel 6 toont het aandeel van de omzet die volgens de bedrijven uit het buitenland en uit het binnenland gehaald wordt in normale jaren. 19 bedrijven halen minstens een deel van hun omzet uit het buitenland, 4 bedrijven enkel uit het binnenland. Azalea- en snijbloemenbedrijven halen steeds een (aanzienlijk) deel van hun omzet uit het buitenland. Bedrijven met perk- en vaste planten, kamerplanten en chrysanten (onder de noemer "planten") hebben een divers aandeel buitenland/binnenland. Hetzelfde geldt voor de boomkwekerij.

Tabel 6 toont verder dat 16 bedrijven omzet verloren hebben door de coronacrisis. Bedrijven met omzetverlies hebben gemiddeld 26% verlies geleden. Dit omzetverlies verschilt sterk tussen de bedrijven en ligt tussen 3% en 70%. Bedrijven met een focus op snijbloemen en azalea's hebben steeds een (groot)

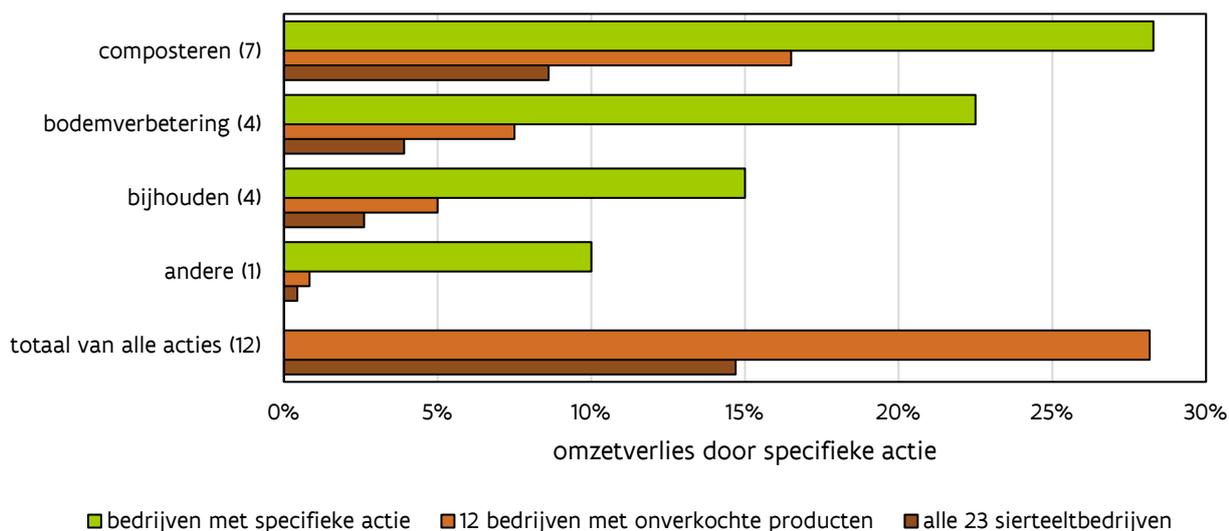

Het is moeilijk om een eenduidig gemiddelde te bepalen van de gehele groep sierteeltbedrijven. De bedrijven verschillen namelijk op allerlei vlakken, zoals hun geteelde producten en hun areaal. We zijn daarom genoodzaakt om elk bedrijf in het gemiddelde even zwaar te laten doorwegen.

We kunnen vervolgens twee bijkomende groepen afbakenen: de 12 bedrijven die onverkochte hoeveelheden aangeven en de totale groep van 23 sierteeltbedrijven. Voor de groep van 12 bedrijven met overschotten wordt 28% van de omzet op een andere manier verwerkt: 16% wordt gecomposteerd, 8% wordt omgezet in bodemverbeterend middel en 5% wordt tijdelijk bijgehouden. Voor de totale groep van 23 sierteeltbedrijven wordt gemiddeld 15% van de omzet anders verwerkt: 9% wordt gecomposteerd, 4% wordt omgezet in bodemverbeterend middel en 3% wordt tijdelijk bijgehouden.

Er zijn verschillen tussen individuele bedrijven en de beschouwde sierteeltactiviteiten. Ondanks de diversiteit duiden zeer veel bedrijven een omzetverlies aan. Voor vele bedrijven is dit omzetverlies aanzienlijk. Ongeveer de helft van de bevroegde sierteeltbedrijven geeft aan onverkochte voorraden te hebben. Deze werden voornamelijk gecomposteerd, maar een deel werd ook tijdelijk bijgehouden of omgezet in bodemverbeterend middel. De vernietiging van kostbare sierteeltproducten toont aan dat meerdere sierteeltbedrijven door de coronacrisis zwaar getroffen zijn.

Figuur 15: gemiddeld aandeel van wat er met de overschotten van sierteeltbedrijven ten gevolge van de coronacrisis is gebeurd

Uitgedrukt voor de bedrijven met deze bepaalde actie (aantal afhankelijk van de actie), voor alle bedrijven met overschotten (12 bedrijven) of voor alle sierteeltbedrijven in de enquête (23 bedrijven). Ter illustratie: er zijn 7 bedrijven die een deel van hun productie compeerden. Zij compeerden gemiddeld 28% van hun normale omzet. Er zijn in totaal 12 bedrijven die onverkochte hoeveelheden hebben. Gemiddeld gezien compeerden zij 16% van hun normale omzet. De totale groep sierteeltbedrijven bestaat uit 23 bedrijven. Gemiddeld gezien compeerden zij 9% van hun normale omzet.

BIJLAGEN

Onderstaande tabellen tonen de resultaten per deelsector voor hoofdstuk 1 van deze nota in verband met de impact op de economische toestand. De som van elke rij is gelijk aan 100%. Elke rij komt overeen met bedrijven die eenzelfde antwoord gaven op de gestelde economische vragen, per deelsector.

Tabel 12: invloed van de coronacrisis op de totale verwachte productie van de komende zes maanden, per deelsector en totaal van alle sectoren, deel 2

deelsector	verwachte productie	geen invloed	beperkt-matig	groot-uitsluitend	totaal
sierteelt glas	veel slechter				0
sierteelt glas	slechter				0
sierteelt glas	normaal	44%	56%		9
sierteelt glas	beter	17%	67%	17%	6
sierteelt glas	veel beter	100%			1
sierteelt glas	totaal	6	9	1	16
fruit	veel slechter	60%	20%	20%	5
fruit	slechter	54%	38%	8%	13
fruit	normaal	100%			11
fruit	beter	57%	43%		7
fruit	veel beter				0
fruit	totaal	25	9	2	36
overige LB	veel slechter	50%	25%	25%	8
overige LB	slechter	41%	38%	21%	29
overige LB	normaal	50%	44%	6%	84
overige LB	beter	75%	25%		12
overige LB	veel beter				0
overige LB	totaal	67	53	13	133
overige TB	veel slechter				0
overige TB	slechter	60%	40%		5
overige TB	normaal	73%	27%		11
overige TB	beter				0
overige TB	veel beter				0
overige TB	totaal	11	5	0	16
alle sectoren	veel slechter	47%	27%	27%	30
alle sectoren	slechter	45%	43%	12%	111
alle sectoren	normaal	62%	34%	4%	244
alle sectoren	beter	63%	29%	8%	62
alle sectoren	veel beter	100%			1
alle sectoren	totaal	256	157	35	448

////////////////////////////////////

Tabel 13: invloed van de coronacrisis op de totale verwachte verkoopprijs van de komende zes maanden, per deelsector, deel 1

deelsector	verwachte verkoopprijs	geen invloed	beperkt-matig	groot-uitsluitend	totaal
akkerbouw	veel slechter		13%	88%	8
akkerbouw	slechter		45%	55%	11
akkerbouw	normaal	25%	63%	13%	8
akkerbouw	beter	17%	50%	33%	6
akkerbouw	veel beter				0
akkerbouw	totaal	3	14	16	33
melkvee	veel slechter		17%	83%	6
melkvee	slechter	4%	58%	38%	26
melkvee	normaal	13%	41%	46%	39
melkvee	beter	11%	56%	33%	9
melkvee	veel beter				0
melkvee	totaal	7	37	36	80
vleesvee	veel slechter		50%	50%	2
vleesvee	slechter	25%	67%	8%	12
vleesvee	normaal	38%	52%	10%	21
vleesvee	beter	9%	64%	27%	11
vleesvee	veel beter				0
vleesvee	totaal	12	27	7	46
varkens	veel slechter		29%	71%	7
varkens	slechter	9%	55%	36%	11
varkens	normaal	13%	75%	13%	8
varkens	beter		22%	78%	9
varkens	veel beter				0
varkens	totaal	2	16	17	35
groenten OL	veel slechter				0
groenten OL	slechter	13%	75%	13%	8
groenten OL	normaal	17%	83%		6
groenten OL	beter	67%		33%	3
groenten OL	veel beter				0
groenten OL	totaal	4	11	2	17
groenten glas	veel slechter		40%	60%	5
groenten glas	slechter	22%	67%	11%	9
groenten glas	normaal	17%	67%	17%	12
groenten glas	beter	13%	63%	25%	8
groenten glas	veel beter				0
groenten glas	totaal	5	21	8	34

////////////////////////////////////

